Nože

Táboření je bez nože nemyslitelné, takže nás určitě nepřekvapí, že v knihách AR zmínky o nožích nacházíme poměrně často. Někteří odborníci sice nože, jaké používají táborníci a jachtaři, zařazují do kategorie nářadí, nikoli zbraní, ale my nebudeme takoví perfekcionisté.

První zmínka v BO je v 9. kapitole:

„Hele," křičel Roger, „tady někdo byl!"

Titty se k němu rozběhla. Před nimi se objevil pruh zválené trávy, jako by tam někdo ležel.

„Ztratil tu nůž," vykřikl Roger a zvedl velkou zavírací kudlu.

BO kapitola IX. Šíp se zeleným peřím[1]

Víc se toho nedozvíme ani z anglického originálu. Jenže AR nám badatelům udělal radost a nůž nakreslil.

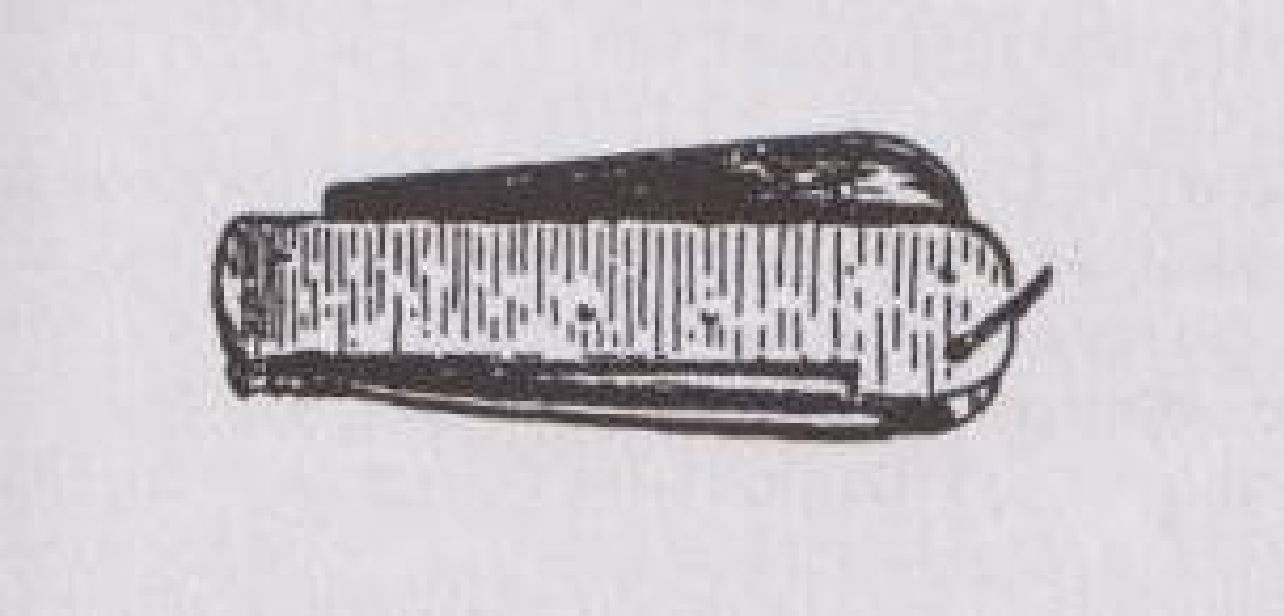

Z obrázku je jasně vidět, že „lodní nůž" Amazonek je zcela jednoznačně námořnický či jachtařský nůž. Kromě čepele s tupým hrotem má i bodec na rozplétání lan či povolování pevně zatažených uzlů. S jeho názvem jsou v češtině trochu potíže. Podle vícejazyčného slovníku z roku 1981[2] je správný název takelážní šídlo. Velký slovník lodí a moře[3] uvádí zaplétací bodec či zaplétací jehlu. Některé knihy uvádějí i termín svazka, což je slovo zjevně odvozené z ruského termínu свайка. Ovšem termín se moc neujal – naši námořníci si tento nástroj pojmenovali podivuhodným názvem „maršpikl". Tohle slovo patrně vzniklo z německého Marlspieker nebo anglického marlin spike. Ať už tomu budeme říkat jakkoli, je to nástroj, zejména při zaplétání lan, velmi užitečný. Zavírací námořnické nože často doplňují i další užitečná želízka: otvírák na konzervy a klíč na šekly[4]. Jako většina námořnických nožů má i ten na kresbě AR očko na pojistnou šňůru. Ta je užitečná nejen na lodi. Kdyby ji Peggy měla, nebyla by nůž ztratila.

1 Citace v češtině jsou všechny v překladu Zory Wolfové
2 Erhard BENSCH a kol.: Stavba lodí – Plavba – Rybárská technika, rusko – anglicko – německo - slovenský slovník; Alfa, Bratislava 1981
3 I. C. B. DEAR; Pete KEMP (eds.): Velký slovník lodí a moře; Triton, Praha 2008
4 Další termín, který není spisovný, ale je všeobecně používaný. Rozhodně je „do huby" šikovnější, než oficiální termín „takelážní skoba" či „takelážní třmen"

V následující kapitole se dozvíme něco o nožích Vlaštovek:

„Přece si nenecháme jejich nůž,“ šeptala Zuzana Johnovi.

„Vrátíme vám váš nůž,“ řekl John Amazonkám. „Jakmile se náš plavčík vrátí z přístavu, složí jej k ostatním zbraním. Stejně váš nůž nepotřebujeme. Máme na lodi tři.“[5]

„A ještě nůž na maso a na chleba a na máslo,“ dodala Zuzana.

BO kapitola X. Vyjednávání

Z překladu není jednoznačné, zda Zuzana mluví o jednom noži pro kuchyňské účely, nebo jestli jich měla k dispozici víc. Jasno nám dá nahlédnutí do originálu:

„Besides the knives for cutting pemmican[6] *and bread and butter,“said Susan.*

Swallows & Amazons Chapter X. Parley

Z citace je jasné, že lodní kuchyně *Vlaštovky* byla vybavená skutečně dobře a pro kuchyňské účely disponovala dokonce třemi noži. Při táboření je skutečně účelné mít alespoň jeden větší nůž pro kuchařské použití. Krájet chleba kapesním (i větším) zavírákem sice možné je, ale není to žádná sláva a je to spíš za trest, a ukrojit úhledné krajíce se moc nedaří. Nám se jako „cestovní“ kuchyňský nůž osvědčil nůž typu santoku s kratší čepelí.

5 Všimněte si, že ačkoli Vlaštovky byly čtyři, řeč je o třech nožích. Je to tím, že nejmladší Roger si ještě nedobyl právo na vlastní nůž, jak je o tom v knize dále. Jaké nože používaly Vlaštovky, se mi zjistit nepodařilo

6 Slovo pemikan používali naši hrdinové na označení konzerv „hovězí ve vlastní šťávě“ (anglicky corned beef). Na jiných místech mluví o „námořnickém hovězím“

Na internetu jsem objevil přímo luxusní cestovní sadu nožů. Shodou okolností jsou v ní tři nože, stejně jako měly pro kuchyňské účely Vlaštovky. Navíc je zde krájecí prkénko, utěrka a lahvička na saponát. Důležitým doplňkem jsou chrániče ostří na všech nožích.

Práce s kuchařským (ale i jiným) nožem vyžaduje určitý cvik. Připomeňme si to opět citací z knihy AR.

Mastodont zapálil vařič, postavil vodu na čaj a začal porcovat velkým kuchyňským nožem šunku.

Zuzana se na něj chvíli dívala, ale byla jako na trní. „Radši bych nakrájela tu šunku sama," ozvala se, když už nemohla ten pohled vydržet.

„Zuzana krájí senzačně," řekl Roger a Mastodont jí práci vděčně přenechal a pustil se do něčeho jiného[7].

ZV kapitola XXII. Mastodont pořádá večírek

Ale vraťme s k Boji o ostrov. O pár kapitol dál se dostáváme k významné události – Roger si zaslouží vlastní nůž a tím pádem už bude mít každý člen posádky Vlaštovky svůj vlastní.

„Dostala jsem dopis od tatínka a něco mi připomněl. Už dovede Roger plavat?"

…

„…Tatínek totiž psal, že až se Roger naučí plavat, smí dostat vlastní nůž, a já mu ho přinesla, kdyby to snad už dovedl."

BO kapitola XVI. Narozeniny

Spojit darování prvního nože se splněním nějakého závažného úkolu jistě není špatný nápad. Obdarovaný si pak určitě nože daleko víc váží, než když jej dostane jen tak.

Každý nůž může pořádně dělat svou práci, jen pokud je řádně naostřený. To věděli i naši hrdinové.

Ještě, než naši badatelé vyjeli z jižní Anglie, dali si u nožíře nabrousit nože a teď měli výbornou příležitost vyzkoušet, jak jsou ostré.

TV kapitola XII. Údolí Vlaštovky

Dát si nůž naostřit k odborníkovi je určitě dobrý nápad. Jenže ne všude je tato služba dostupná a určitě se hodí, když si nůž dokážete nabrousit sami. Není to zas tak velká věda, ale trochu praxe to chce. Cvičení je nejlépe provádět na nějakém levném noži, kde případné omyly tak nemrzí.

O tom, čím a jak ostřit nože, se toho dá napsat hodně a stojí za to tomuhle užitečnému tématu věnovat samostatný článek. Snad se ho časem dočkáte.

Samozřejmě, v knihách AR je zmínek o nožích daleko víc. Táboření a podobná dobrodružství jsou bez nože nemyslitelná. Do tohoto povídání jsem se snažil vybrat citace, které mají širší souvislost. Další zmínky o nožích jistě objevíte při čtení samostatně.

Čfk

7 Je zajímavé, že Mastodont, který dokázal bravurně vyřezat poměrně složitý totem úhořů, měl s krájením šunky takové potíže